1.1.1QlM

विकसितापाठ्यचर्या, स्वीकृताःदुर्लभाःशास्त्रग्रन्थाः, स्थानीय-राष्ट्रिय-प्रादेशिक-वैश्विक विकासस्य आवश्यकतया अधिगमोद्देश्यैः कार्यक्रमस्यपरिणामैः, निर्दिष्टकार्यक्रमस्य परिणामैः, पाठ्यक्रमस्यपरिणामैः, संस्थयाप्रस्तुतानां सर्वेषां कार्यक्रमाणां च परिणामैःसह सङ्गतिं भजन्ते।

पाठ्यक्रमस्यनिर्माणम् – अभिवृद्धिश्च (संरचना)

सम्पूर्णानन्दसंस्कृतविश्वविद्यालये समाजापेक्षानुरूपम् पाठ्यक्रमस्य निर्माणं परिष्करणञ्च अध्ययनपरिषदा क्रियते। पाठ्यक्रमपरिवर्तनायपरिष्करणायचविश्वविद्यालयोयंप्राथम्येनसततंयतते। दिग्देशकालानुरूपंपाठ्यचर्याणांसंशोधनंपरिवर्द्धनं प्रसारणञ्च विश्वविद्यालयोयंनिर्बाधतयाकुरुते। विश्वविद्यालयस्यतन्नियामानञ्चस्थापितानांनियमानामनुरोधेनविधीयते। तत्रविभागीयसमित्याप्रस्तावितानांविषयाणां दृढीकरणंसंकायीयस्तरेपुनश्च तेषामनुमोदनंअध्ययनपरिषदाविधीयते। अत्रमुख्यः ध्येयः अयमेवविद्यतेयत्छात्राः स्थानिकराष्ट्रियक्षेत्रीयवैश्विकस्तरेचस्वानुगुणंप्रकल्पमादायविकसिताः भवन्तु।

(ख)पाठ्यक्रम- अभिवृद्धिप्रकल्पाः (Curriculum Enhancement Measures/projects)

- विभागस्तरेउपवेशनंविधायछात्राणांविदुषाञ्चप्रतिविषयंसमाजानुगुणंमंथनंकृत्वापाठ्यक्रमस्यस्वरूपनिर्माणंक्रियते।
- पूर्वनिर्मितपाठ्यक्रमणांविश्लेषणंकृत्वासंयोज्यविषयाः संयोजनीयाः संयोज्यविषयाणांप्रयोजनंकेकेविषयाः उपयोगिताञ्चविविच्यपाठ्यक्रमस्यअभिवर्द्धनंप्रकल्पप्रसारणञ्चक्रियते।

अभिवर्द्धनसोपानक्रमः

छात्राध्यापकविचारविमर्शानन्तरं विभागीयाध्ययनसमित्या

तदनु संकायाध्यक्षसमितिद्वारा

तदनु विद्यापरिषदा

कार्यपरिषदा(संज्ञानार्थम्)

(ग) पाठ्यक्रमाभिवृद्धिस्तम्भः

(1) समाजस्य समसामयिकी उपादेयता

(2) पाठ्यक्रमस्यप्रासङ्गिकता

(3) पाठ्यक्रमे समागतविषयाणांव्यापकता

(4) पाठ्यक्रमस्य सुगमता

(घ) आजीविकाकौशलतत्वम् –

(1) भाषानुगुणंकार्यक्रमः (संस्कृत भाषाशिविरम्)

(2) दक्षतावर्धकः कार्यक्रमः

(3) आवश्यकतानुगुणंकार्यक्रमः-

(4) शिक्षणप्रशिक्षणकार्यक्रमः(शिक्षाशास्त्रीशिक्षाचार्य) कौशलविकासपाठ्यक्रमाः

(5) कायस्फूर्तिः (NCC,NSS, योगशिविरम्)

(6) आचारदृढता (सूक्ति)

(7) ऑनलाईनसंस्कृतप्रशिक्षणकेन्द्रसंचालितकार्यक्रमाः

(8) वर्तमानयुगेछात्राणामाजीविकाकौशलाभिवृद्धयेविश्वविद्यालययोयंस्थानिक-राष्ट्रिय-प्रादेशिकस्तरेषुविविधान्कार्यक्रमान्विदधति। क्रमेस्मिन्पाठ्यक्रमाणां तया पद्धत्या दृढीकरणं विधाय प्रायोगिकदृष्ट्या वैश्विकमञ्चेष्वपिछात्राणा ंप्रोन्नयनं विधीयते। पारम्परिकपद्धत्या पाठ्यक्रमेषु व्याकरणज्योतिषसाहित्यधर्मशास्त्रपुराणन्यायमीमांसाविषयेषु शास्त्री-आचार्य-शोधपाठ्यक्रमाः सन्निविष्टाः पुनश्चविज्ञान-इतिहास-समाजशास्त्रादिविषयाश्चपाठ्यक्रमेसमाहिताःसन्ति। एतेषुपाठ्यक्रमेषुप्रावीण्यमर्जनाय भाषाप्रशिक्षणकार्यक्रमाः वाग्वर्द्धिनीसभाश्चायोज्यन्ते।पाठ्यचर्यायाः सहजता सर्वग्राहकता च भवेदित्यपि मुख्यलक्ष्यो भवति। तदर्थंविषयमवगम्यछात्राःप्रायोगिकपक्षेषुदक्षाभवेषु तन्निमित्तंकौशलविकासकार्यक्रमाः प्रतियोगिपरीक्षासु भागग्रहणार्थं प्रशिक्षणशिविराणि च प्रचाल्यन्ते स्वतंत्रतया कर्मकाण्ड़-ज्योतिष वास्तुकथाप्रवचनादिषुदक्षतोपपादनाय डिप्लोमापाठ्यक्रमाः सन्ति।

अन्तर्विषयकअवबोधनवर्द्धनायचएम.ए.हिन्दूस्टडीज, एम.ए. योगशास्त्र पुस्तकालयविज्ञानम् शिक्षाशास्त्रिप्रभृतयः पाठ्यक्रमाः अभिनिविष्टाः। ऑनलाईनसंस्कृतप्रशिक्षणकेन्द्रसंचालितकार्यक्रमाश्च सन्निविष्टससन्ति । शिक्षणकौशलविकासायशिक्षणप्रकल्पाः शिक्षाशास्त्रिपाठ्यक्रमः शारीरिकंदक्षतायैच N.C.C.,N.S.S.माध्यमेन योगशिविराणि, आचारदृढतायै सूक्तानां परिसरेप्रसारणं आचार्यछात्राणा परिसरेसहैव निवासः छात्राणामाचारपक्षं योगसाधनायपुरातत्वसंग्रहालयव्यायामशालास्वास्थ्यकेन्द्रम् क्रीड़ाङ्गणं समपरिपोषयति। विश्वविद्यालयेयज्ञशाला-वेधशाला-पाण्डुलिपिसंग्रहालयश्च प्रायोगिकदक्षतानिष्पादने सहायकः।

विकल्पाधारितपद्धतिः-

विश्वविद्याजलयानुदानायोगपक्षतः प्राप्ततिर्देशानुसारं विश्वविद्यालयीयपरिनियमानुसारेण सर्वेषुस्नातकस्तरीयपाठ्यक्रमेषु ऐच्छिकपाठ्यक्रमाश्रितपद्धतिः प्रचलितास्ति। CBCS प्रणाली राष्ट्रीयशिक्षानीति 2020 द्वारा प्रदत्तनिर्देशानुसारेण पाठ्यक्रमस्य संशोधनं परिवर्धनं च कृतमस्ति।

दुर्लभशास्त्रग्रन्थानां पाठ्यक्रमे अभिनिवेशः-

विविधेषु विभागेषु दुर्लभशास्त्रग्रन्थानां भारतीयविद्यासंरक्षणाय संयोजनं कृतं विद्यते विशेषतः धर्मशास्त्र-दर्शन-पालि-बौद्ध-राजशास्त्र प्रभृतिषु विभागेषु आचारविचारनीति-मानवमूल्यसंवर्द्धकानां दुर्लभग्रन्थानां पठनपाठने शोधकार्ये च पाठ्यांशत्वेन भूयस्संयोजनं विद्यते। च

क्र0सं0	दुर्लभग्रन्थनामानि	पाठ्यक्रमः	स्तरः
1	विज्ञप्तिमात्रतासिद्धिः	संस्कृतविद्या	शास्त्री
2	कामन्दकनीतिः	राजशास्त्र	शास्त्री/आचार्यः
3	भाभ्रमरेखानिरूपणम्	ज्योतिषम्	शास्त्री
4	न्यायसिद्धान्तमंजरी	न्यायवैशेषिक	शास्त्री
5	मिलिन्दपईयाँ (पालिमाध्यमेन)	पालि	शास्त्री/आचार्यः
6	आचारसिद्धिः	धर्मशास्त्रम्	शास्त्री
7	मृच्छकटिकम्	संस्कृतसाहित्यम्	शास्त्री

अनेन दुर्लभग्रन्थानां पाठ्यक्रमे सन्निवेशस्य मौलिकप्रयोजनं संरक्षणं मानवीयमूल्यानां प्रबोधनं च विद्यते ।

विश्वविद्यालये प्रचाल्यमानेष ुशास्त्रि-आचार्य-शिक्षाशास्त्र-हिन्दूस्नातकोत्तर-योग-भाषाविज्ञानप्रभृतिषु अर्वाचीनसाहित्यस्यविषयाः ग्रन्थाश्च स्वीकृताः सन्ति, मौलिकग्रन्थाः

विश्वविद्यालयस्यायसर्वेषुविभागेषु ॠषिप्रणीतग्रन्थाः विशेषरूपेणपाठ्यक्रमे अङ्गीकृतास्सन्ति। तत्रापिवेदविभागेपूर्वचत्वारो वेदाः पाठ्यांशत्वेन पाठ्यन्ते। तदनन्तरंअन्येषुविभागेषुसूत्रग्रन्थाः उपनिषद्ग्रन्थाः कोषग्रन्थाः प्रभृतयमौलिकाएवपठनपाठनेअध्ययनपरिषदास्वीकृतास्सन्ति।

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- पाठ्यक्रमेनिर्धारिताः गन्थाः स्पष्टज्ञानप्रदानेशक्ताः, तस्मात्प्राच्यज्ञानंछात्रेषु संरक्षितं भवति ।
- ज्ञानार्जनेनछात्राः दक्षाः भवन्ति । स्वविद्यावैभवेन समाजं प्रकाशयन्ति । शास्त्रानुकूलव्यवहारेण समाजस्तरमभिवर्द्धते।

  समाजस्यविविधेषुप्रकल्पेषु ज्ञानार्जितकौशलेन विश्वविद्यालयीयाः छात्राः स्वदक्षतया आजीविकोपार्जनपूर्वकं राष्ट्रसेवां विदधति।

- तत्रसैन्यक्षेत्रेधर्मगुरूरुपेण प्रौद्योगिकीयकीयक्षेत्रे (I.I.T) शिक्षप्रशासनिक क्षेत्रेषु शिक्षाक्षेत्रे, कर्मकाण्डक्षेत्रे, कथाप्रवचनोद्बोधनक्षेत्रेषु, प्रवाचकरूपेण सहैवआरक्षक्षेत्रे आरक्षकरूपेण संचारक्षेत्रे पत्रकाररूपेण राजनीतिकक्षेत्रे जनप्रतिनिधिरूपेण देशं सेवन्ते।
- क्षेत्रीयप्रादेशिकराष्ट्रीयस्तरेषु पद्भप्रभृतिषुविश्वविद्यालयीयश्वछात्राः निभूषिताः भवन्ति।

इत्थं **संस्थया प्रस्तुतानां सर्वेषां कार्यक्रमाणां च परिणामैःसह सङ्गतिं भजन्ते।**

फोटो

सिलेबस

वेधशाला

यन्त्रालय

संग्रहालय

परिसर